

gt u mij na-
en u schreef
gevoelen der
Mag ik zoo
ingezonden
artikel hoop
veroorloven,
e voorstelling
n het gevoe-
huwelijk. U
Augustinus
Terwille van
uld worden?"
gevolge van
nneelike lust
zels in het
n wordt van
an St. Augu-
hanieke Kerk
gemeenen, dat
beschouwen,
noest. Nocht-
Dit leert
solieke Kerk
het algemeen
n niet, dat de
min dat de
dat de onge-
delijke zinnelij-
ch zelf geen
l, zich onder
boven zinne-
l, maar is in
de geslachts-
dschrift *alléin*,
vermogen, of
t het sterkste

n zou de ge-
zijn. Zij was
nneelike lust
ze zou, gelijk
onden leert,
dan in den
ntia, het *on-*
oulen er niet
staat volgens
eenden daarin,
er derzonde
rij der rede.
n en begeert
mede dat de
hij op geoor-
het huwelijk,
l en kluistert.
het eerste, op
een der drie
kan gechoon-
ntrikt, toch
den, kortom
huwelijk aan-
zoo over oor-
uit I Samuel
geheel met de
l. Want waar-
lichtsomgang
eenzaamheid
de functie der
volge der er-
fonden vond?
In dan ook vol-
et Augustinus
geest. De
rede behoort
reuzing zou,
reest dan nu,
tot de rede,
et genot niet
in geworden,
chtig zijn ge-
tonen hebben
en een zinne-
ook bij het
rede als het
lt de Katho-
gevoordigen
g en de maag-
met die het
nankleef, iets
het huwelijk
r haar is het
ging tuschen
er haar is het
staat en ver-
eeping. Verre
at wie in het
reeds toont,
neiging Verre
die in ont-
innen komen.
thouding ver-
delingen van
in middel ter
zegt (I. Cor.
ve, maar zij
e, ondanks de
Gode welge-
ellen in den
n maagdelijk-
eft, ter be-
n rekenschap
huldiging en
eenigzins te
dankzegging
n.

n. Dr.
MAAIER.

dat de op-
ongarne is
de Herant,
is, behoort
t met groote
rken. En
e polemiek
e ons in de
t opzet ont-
e, naakte"
geven.

ons uiterst
emiek in te
niet noodig,
d wel wat
ers hebben
was gezegd.

t de Room-
het huwelijk
eren te krij-
den geleefd
w." Precies
Maier hier

29. dat na den val in het gemeenschaps-
leven tusschen man en vrouw een verande-
ring is ontstaan, doordat nu de *libido*
sexualis, de zinnelijke lust, de geslachtsdrift
ontstond. Met opzet werd door ons het
woord *drift* gekozen, om daarmede aan te
duiden wat de heer Maier nader uitwerkt.
Maar het scheen ons minder oirbaar om
hierbij in bijzonderheden af te dalen.

Ten slotte zij hier nog meegedeeld, dat
Dr. Schwane, een der beste Roomsche theo-
logen, het gevoelen van Augustinus aldus
weergeeft: „Augustinus noemt het verkrij-
gen van kinderen steeds het hoofddoel van
het huwelijk en rechtvaardigt daardoor de
„echtelijke bijwoning", welke, ofschoon ze
door den vleeschelijken lust als door een
kwaad (Uebel) vergezeld wordt, toch wegens
het goede einddoel goed wordt of tot een
goed gebruik van een kwaad (zu eenem
guten Gebrauche eines Uebels).“ De vleesche-
lijke lust zelf wordt hier dus een „kwaad“
genoemd.

Het verschil tusschen den heer Maier en
ons raakt dus eigenlijk een verschil over
de terminologie. En daarover den strijd voort
te zetten loont de moeite niet.

De Leertucht in de Gerefor- meerde Kerk van Nederland tusschen 1570 en 1620.

II.

De voorstelling van Dr. Schokking, alsof
de korte theses van de Leidsche Dogmatiek
van 1620 maatgevend zouden zijn voor het
kerkerrechtelijk standpunt onzer Gerefor-
meerde vaders, bleek een schromelijke
vergijsing. Niet de Synopsis, maar de Po-
litica Ecclesiastica van Voetius gold op het
gebied van het kerkrecht als onbetwiste
autoriteit. Wie de Synopsis tegenover Voetius
wil uitspelen, heeft reeds daarmede
getoond, dat het hem aan een juist waar-
deeringsoordeel op historisch gebied man-
gelt.

De dergelijke onjuist uitgangspunt wrekt
zich natuurlijk. Men mist daardoor den
kalmen, objectieven blik op de historische
feiten, die men onderzoeken wil. Op wat
abnormaal en in strijd met de beginselen
is, wordt dan alle nadruk gelegd. Terwijl
daarentegen het zuivere kerkelijke leven,
zoals dit vooral in de besluiten onzer
Nationale Synode zich afspeelt, op den
achtergrond raakt. Het is dan ook teken-
end, dat Dr. Schokking zich voortdurend be-
roept op feiten uit een gansch ongeoorde-
elde periode onzer kerkgeschiedenis, en deze
dan nog bij voorkeur ontleent aan een der
zwakste Classen van Gelderland. Hij zelf
erkent, dat deze feiten abnormaal waren; dat
ze in strijd zijn met de communis opinio van
de Gereformeerde leiders, en toch moeten
deze zelfde feiten als bewijs dienst doen voor
zijn vooropgeschoven stelling. Het spreekt
vanzelf, dat Dr. Schokking daardoor telkens
met zichzelf in strijd moet geraken. Zoo
zegt hijv. Dr. Schokking op pag. 61, dat
de afgevaardigden der Classis op de
Provinciale Synode „zich te houden hadden
aan het oordeel hunner classis, voor zoover
dit althans in stellige beslissing hun was
bekend geworden.“ Terwijl een bladzijde
verder wordt gezegd, dat de instructies der
classis „geen imperatief besluit maar een
advies waren.“ Waaraan hij de volkomen
juiste opmerking toevoegt, dat als de ad-
vies der classis de afgevaardigden bonden,
er geen Synode meer noodig zou zijn.
Dit eene voorbeeld moge volstaan. Het zou
niet moeilijk vallen, zoo slag op slag aan
te toonen, hoe Dr. Schokking voortdurend
zichzelf tegenspreekt. Juist daardoor mist
zijn voorstelling de klaarheid en helderheid,
die bij een historische studie broodnoodig
is. Telkens blijkt het, dat Dr. Schokking
voor zichzelf nog niet tot helderheid is geko-
men. Nu eens staat hij onder de hypnose
van zijn vooropgesteld kernbegrip en moeten
de meest zonderlinge feiten dienst doen om
zijn voorstelling te staven. Dan weer is de
macht der historische waarheid hem te
sterk en werpt hij met eigen hand het
kunstig opgebouwde kaartenhuis omver.

Het duidelijkst blijkt dat, wanneer men
nagaat wat Dr. Schokking meedeelt omtrent
het Classicaal en Synodaal verband. Volgens
zijn voorstelling vormen de verschillende kerken
in één classis één classieke kerk, in één provincie
één provinciale en in het geheele land één nationale
kerk. Dat deze voorstelling lijfrecht in
strijd is met de doorgaande beschouwing
onzer vaders, spreekt vanzelf. Reeds de
naam *classis* en *synode*, die beide vergade-
ring, bijeenkomst betekenen en dus op een
veelheid duiden, maakt het onmogelijk om
van een classieke of synodale kerk te
spreken. Men zou evengoed kunnen spre-
ken van een veelvoudige eenheid of van een
vergadering van één persoon. Uit heel de
litteratuur weet Dr. Schokking dan ook
niet één bewijs voor deze benaming bij te
brengen. Reeds de titel van zijn proefschrift:
„De leertucht in de Gereformeerde kerk“,
is onhistorisch. In al onze kerkenordenin-
gen en in de officiële acta van vroeger tijd
wordt steeds van de *Gereformeerde kerken*
in het meervoud gesproken. Een zich op-
lossen van de plaatselijke kerken in een
classieke, provinciale en nationale eenheids-
kerk is een denkbeeld dat bij geen goed
gereformeerde uit de 16e eeuw ooit is opge-
komen. Dr. Schokking zelf zegt dan ook in
een noot op pag. 26: Dat de plaatselijke
kerk op haar plaats volledig en eigenlijk
een kerk is, hare macht in haar bestaan
heeft, deze niet ontleent aan het lichaam
(d. w. z. de algemeene kerk) was de alge-
meenen geldige overtuiging bij de Gerefor-
meerden en als bewijs hiervoor wordt een
beroeop op den als ongereformeerde veroor-
deelden Voetius gedaan!

Wel het scherpst komt de zwerendheid

van Dr. Schokking's betoog uit in hetgeen
hij zegt over de *classis*. Eenzijds erkent
hij volmondig, dat volgens onze kerken-
orde de classis een vergadering is van
afgevaardigden der plaatselijke kerken, die
door deze kerken ter classis worden
gedeputeerd. Alleen aan deze afvaardiging
en instructie hebben zij hun macht te
danken. De classis is dus een bijeenkomst
niet van ambtsdragers als zodanig, maar
van kerken door hun ambtsdragers gere-
presenteerd. Aldus schrijft Dr. Schokking
zelf op pag. 33:

De classieke vergadering, vertegenwoordi-
gende de kerk in den kring van de classis, was
samengesteld uit de vertegenwoordigers der
particuliere kerken in dien kring.

Deze samenstelling berust op de gedachte,
dat de kerken de leden der classis zijn; de
leden der vergadering komen daar dus als hare
lasthebbers; maar tegelijkertijd openbaar zijn
in de vergadering het lichaam der kerk en zijn
dus degenen, die in een particuliere kerk de
facies ecclesiae vertoonen, de aangewezen per-
sonen om als vertegenwoordigers op te treden.
M. a. w. de classieke vergadering is de samen-
komst der van afvaardigingsbrieven voorzien
ambtsdragers.

Maar daarnaast, zoo meent Dr. Schok-
king, loopt een geheel andere beschou-
wing, die veel meer in zijn kader past.
De classis kan ook beschouwd worden als
„de kerk in een bepaalde strek.“ Wanneer
de predikanten van die „streek“ dan saam-
kwamen zonder credentie of instructie en
zonder onderling-afgevaardigden, dan was
dit niet „een vriendschappelijk samenzijn
van die predikanten“, maar „het optreden
van de geheele kerk uit een landstreek“
pag. 36, en kon dus ook deze predikanten-
bijeenkomst als vertegenwoordiging van de
kerk gelden. Hij beroept zich hiervoor op
het feit, dat zoowel in Noord-Holland als
in Friesland zoogenaamde classis zijn ge-
houden, waarin alleen de predikanten saam-
kwamen, en waar men aanvankelijk geen
ouderlingen zelfs wilde toelaten.

Het zou niet moeilijk vallen aan te toonen,
dat de besluiten, waarop Dr. Schokking
zich beroept voor deze voorstelling,
geen steek houden. Op de Friese Synode
van Harlingen was besloten, dat ook de
ouderlingen op de classis moesten
komen; de deputaten dezer Synode gin-
gen nog verder en drongen in de classis
Sneek er op aan, dat niet alleen al de in
functie zijnde ouderlingen, maar ook de af-
getreden ouderlingen de classis zouden bijwo-
nen en stemrecht hebben. Volkomen terecht
weldte dit in de classis Sneek verzet. Volgens
de bepalingen der Dordtsche Synode van
1578 Art. 12 en de part. vraag 15 van
Middelburg, mocht uit elke kerk maar één
predikant en één ouderling op de classis
verschijnen met *keurstem*; de andere ouderlin-
gen mochten mee komen, maar hadden
alleen adviseerende stem. Op grond van
deze synodale besluiten, teekenden de Snee-
ker predikanten tegen het besluit der Syno-
dale deputaten verzet aan. Dr. Schokking
maakt hiervan, dat de Sneeker predikanten
protesteerden tegen het feit, dat voortaan
ook ouderlingen op de classis zouden kom-
men. Het beroep van de protesteerende
broeders op de bepalingen van Dordt en
Middelburg verklaart hij dan ook „niet te
begrijpen“, daar op deze Synodes juist be-
kend was, dat de ouderlingen met de pre-
dikanten ter classis zouden afgevaardigd
worden (p. 35). De laatste opmerking is
volkomen juist, maar ze toont, dat Dr.
Schokking... niet eens begrepen heeft, waar
de strijd over liep.

De zaak zelf van de zoogenaamde „pre-
dikanten-classes“ is duidelijk genoeg en
Dr. Schokking heeft in § II wel getoond,
dat zoodra hij maar de historie spreken
laat, al het bevreemdende van zelf ver-
dwijnt. Onze kerken hebben grootendeels
het voorbeeld gevolgd van de Fransche
kerken, en daar had men oorspronkelijk
als wettige kerkelijke vergaderingen alleen
de provinciale en nationale Synode. Daar-
naast had men predikanten-conferenties
„colloque's“ geheeten, waar alleen de pre-
dikanten kwamen, niet om „de kerken te
representeeren“ of besluiten te nemen, maar
om met elkaar over de leer te spreken.
Vergaderingen dus zonder eenig officieel
karakter, die alleen dienden tot elkander's
opbouw en stichting. Deze officieuze
vergaderingen zijn ook in ons land, met
name in Noord-Holland en Friesland, lang
in gebruik geweest, en ze droegen den
naam van *coetus*. In de Nederlandsche ker-
ken wilde men echter van meet af naast
de Generale en provinciale Synode ook
nog een classis hebben, waar een kleiner
getal kerken saamkwam. Deze classis moest
echter geen officieuze predikanten-confe-
rentie zijn, maar een vergadering van afge-
vaardigden der kerken in hun kwaliteit, en
van daar de bepaling, dat elke kerkeraad
op de classis één predikant en één ouder-
ling met keurstem afvaardigen moest. *Coetus*
en *classis* hebben een tijd lang met elkan-
der geworfeld; in Noord-Holland en Frie-
sland wilde men gaarne den *coetus* behou-
den, en het heeft strijd gekost, om in deze
beide provincien de classis in te voeren.
Dit is de eenvoudige toedracht van de
zaak. Dat Dr. Schokking van dezen *coetus*
of colloque, die geen het minste kerkelijk
gezag had, en nooit beschouwd is als een
„vertegenwoordiging der kerk“, een ker-
kelijke vergadering maakt, toont, dat hij
de zaak niet begreep. Het besluit der
Friese Synode van 1584 sprak anders
duidelijk genoeg; men zou om de twee
weken een dubbele vergadering houden:
de eene vergadering, waarin over *kerkelijke*
zaken gehandeld werd; daar moesten de
ouderlingen bijkomen en stem hebben; de
andere vergadering, die diende „ad col-
lationem doctrinae“, tot een vriendschappe-
lijke verhandeling over de leer, zou alleen
bijgewoond worden door de predikanten.

Met deze korte kritiek moeten wij hier
volstaan. Van het geduld onzer lezers mag

niet te veel worden geveerd. Het opge-
merkte is trouwens voldoende om te laten
zien, waarom dit breed pleidooi voor de
zoogenaamde „algemeene kerk“ geen steek
houdt. Het tweeslachtige uitgangspunt:
eenzijds de erkenning dat de plaatselijke
kerk een complete kerk is met haar „macht
in haar bestaan“, terwijl anderzijds de
autonomie dezer kerk geloofend wordt en
ze als „deel van de nationale kerk“ aan
deze onderworpen wordt gedacht, — ver-
raadt zich op elke bladzijde.

Vraagt men ten slotte, waarom Dr. Schok-
king in een dissertatie over de leertucht
zich zoo breed verliep in quaesties, die
schijnbaar niets met zijn onderwerp uit-
staande hebben, dan ligt het antwoord voor
de hand.

Dr. Schokking is predikant in de Her-
vormde kerk; een kerk, die gelijk Prof.
Gunning het onlangs herinnerde, *geenbij-
denis* en geen *leertucht* heeft. Hoe meer
Dr. Schokking zich in het glorieus ver-
leden onzer Gereformeerde kerken verdiepte,
en gevoelde, dat de belijdenis die van
ons kerkelijk leven was en in de leertucht
de pees school van haar kracht, hoe schrij-
nender de tegenstelling met het heden
voor hem werd.

Zoo roept het verleden ook Dr. Schok-
king om tot reformatie zijner kerk te
komen. Door het ambt der geloovigen;
door de plaatselijke kerk; kan het met be-
houd van het kerkverband; moet het, dan
desnoods door het kerkverband te breken.
Zooals Luther en Calvijn hebben gedaan.

Maar aan die consequentie wil Dr. Schok-
king blijkbaar niet.

Van een „ambt der geloovigen“ mag niet
gesproken; de plaatselijke kerk gaat op
in de classis, de classis in de provinciale
synode, de provinciale in de generale
synode, en weer-invoering van de leertucht
en handhaving der belijdenis kan op dat
standpunt alleen door de „algemeene kerk“
geschieden.

Het bekende standpunt van Dr. Hoede-
maker.

En hiermede nemen wij van deze dis-
sertatie afscheid. Dr. Schokking heeft in
dit proefschrift menige kostelijke bladzijde
ons geleverd. Zoolang zijn oog helder en
onbevleend het ideaal eener Gereformeerde
kerk met belijdenis en leertucht zag is zijn
historische uiteenzetting klaar en duidelijk.
Maar zoodra de vrees voor doleantie en
separatie hem parten speelt en de eenheid
van het kerkverband ten koste van alles
moet worden gehandhaafd, wordt aan onze
vaders een kerkbegrip opgedrongen, dat
het hunne niet was.

Dat is de Achilleshiel van dit verdienst-
lijke werk.

Een bewijs te meer, dat elke historische
arbeid zwak wordt, zoodra de schrijver door
tendenzen van buiten zich leiden laat.

Scheuter's hospitaal.

Nog ontvingen wij: Van den heer D. J. v.
Brunnen, collecte Chr. Genf. Zondagsschool te
Dordrecht f 9.33 en uit het gezelschapsbusje
van den heer B. f 14.74. Totaal f 24.57.

Uit de Pers.

De „Vrije kerk“ eischt veel geld.
Mee te eten aan de staatsruif; predikant
en kerkgebouw op staatskosten te laten onder-
houden, en zelf met een cent in het zakje te
volstaan, is veel gemakkelijker.

Maar de zilveren koorde bleek voor de kerk
van Christus steeds een strik om de vleugels.
Waar de kerk financieel afhankelijk bleef, daar
kon ze niet vrij naar heer levensraad zich
ontplooiën.

Juist daarom is het zulk een voorrecht, dat
onze kerken geheel onafhankelijk staan tegen-
over de Overheid. Dat is al haar inkomsten
alleen trekken uit wat de gemeentelieden saam-
brengen. Zoolks het was in de apostolische
gemeente.

Maar des te meer heeft ons volk zich
daarom te bejiveren, dat door milde over-
vaardigheid de dienst der kerk geen schade lijdt.

Het is goed, dat Dr. Fernhout in de *Utrecht-
sche Kerkode* hierop weer met nadruk wees:

De zorge voor den Kerkedienst.

In vele onzer Kerken, meer nog in die van de
grote steden dan in plattelandsgemeenten, tobt
men nog altoos met tekorten voor den Kerkedienst.
Dat er op de andere hoofden van het budget,
b.v. op dat der Diakonie, geen tekorten zijn, d'r
ven we niet bewaren.

Misschien wel maken we voor God nog méér
schuld tegenover de armen dan tegenover den
Kerkedienst.

Allen maar — daar merken we minder van.
Af en toe een klacht van Diakonen en een op-
wekkend woord van den Dienaer, in de meeste
gevallen (omdat geen van beide iets hielp) gevolgd
door een extracte collecte, en — we zijn er af. Van
het tekort, dat er dan nog overblijft, zorgen Diakonen
wel, dat er niets merken. Want — en dat is
een gemak! — met de bediening der tafelen is het
als een stuk elastiek: ge kunt ze heel ver uitrek-
ken — ge kunt ze ook tot de kleinste mogelijke
proporties laten inkrampen.

Als ze het klagen en bedellen moe zijn, zijn Diakonen
daarom wel zoo vriendelijk de tering naar de
nering te zetten. Elk van de „bededeelden“ een
beetje minder; s66 komt het ten slotte toch weer
precies uit.

Dat kost dan wel zuchten en tranen aan onze
arme broeders en zusters; maar, daar heeft men
zoo geen last van. Want als ze menschen zijn met
een hart, verbergen ze hun leed zooveel mogelijk
en als ze het niet verbergen... wel, dan behoef
ge er u zooveel minder van aan te trekken, want
... die hard blazen, branden zich den mond niet.

En bovendien — tot een kerk kunt ge altoos
zeggen, dat ge hem immers niets schuldig zijt; dat
hij toch niemandal te eischen heeft enz. Een reke-
ning presentoreen of een wissel trekken kan de
stakkerd in geen geval. En dat is een groot gemak!

Maar met het budget voor den Kerkedienst staat
het heel anders. Dat is geen elastiek, maar een
stug en koppig ding.

De Kerkedienst laat zich niet met alles afschepen.
Zij komt met onverbedelike eischen, daar niets op
valt af te dingen, en met verbintnissen en con-
tracten, daar niet aan te tornen valt.

Aan het einde van het jaar moet er voor dit
s66vel en voor dat s66vel zijn ingekomen. En
als het er niet is — dan genadig blijk van goed-
keuring, waarmede ze wel zoo vriendelijk zijn den
Dienaar te willen vereeren, en die zich zelfs den
Dienaar te willen vereeren, en die zich zelfs den
beteren Dienaar (of betere Dominé's) bezorgt, krijg
je niet meers.

Vooraf op het platte land, in arme gemeenten,
willen de Nabobs onder de broeders, ter waar-
schijning van den Dominé, nog wel eens den sleu-
tel van den brandkast laten zien. Hun geld zijt met
hen ten verdere!

Andere beschouwen den Kerkedienst als de zaak
van den Kereraad.

De Kereraad is de leverancier, de Dominé de
fabrikant van de waar; en zij zijn de klanten van
wie beide het hebben moeten.

Ook zij zetten natuurlijk den prijs naar dat de
waar is. En als of het fabriekant of de bediening
hun niet meer bevalt, trekken ze eenvoudig naar
een anderen winkel.

Bij deze en dergelijke beschouwingen, moet de
Kerkedienst wel altijd in gevaar zijn van tekorten.
Maar we hoeven ze maar even aan 't woord te
laten komen, om aanstonds te doen gevoelen, hoe
valsich en dwaas ze zijn.

Neen, de Kerkedienst, is niet de zaak van den
Dienaar, of van den Kereraad. Zij is de zaak der
geleee gemeente.

Dit volgt reeds uit de wijze, waarop de Kerke-
dienst tot stand komt. Is hij een onderneming van
den Dienaar, op de manier waarop allerlei geluk-
zoekende predikers, hier en ginds en overal in de
kerken poogden te komen? Of is hij een zaak van
den Kereraad, op de manier waarop een com-
missie voor Evangelisatie ergens iemand laat op-
treden?

Neen, de Kerkedienst kwam op uit de gemeente.
Zij zelve heeft dien gewild. Zij zelve heeft dien ge-
zocht, toen ze Ouderlingen en Diakonen koos, toen
ze door den Kereraad, als haar vertegenwoor-
diger, een Kerk bouwde, een Dienaar riep, zich
verbond om den Dienaar te onderhouden, kosters
aanstelde enz.

Dit alles deed de gemeente.

Dit alles deed de gemeente. Ook niet voor al de kosten
verantwoordelijk?

Zoo staat het, als we de dingen bekijken met de
oogen van menschen, die zaken doen.

En zoo staat het ook als we ze van hooger, van
geestelijk standpunt bezien.

Het gaat toch bij den Kerkedienst waarlijk niet
om een zaak van liefhebberij, staat het tekort niet
maar in onschuldige cijfers in het boek van den
administrateur, maar ligt het in den vorm van z66
en zooveel rekeningen in handen der crediteuren.
En die crediteuren hebben maar één woord in hun
woordenboek, het lastige, harde woord: betalen!

En natuurlijk, die eisch van betaling geldt dan
niet alleen den boekhouder, en ook niet enkel den
Kereraad, maar heel de gemeente.

De boekhouder — in waardeering van zijn zorg
gewoonlijk de lofgewort van de huisloof — heeft
er wel het eerste verdriet van; maar ten slotte is
hij toch niets anders dan een adres; en hij zendt
de boodschap door naar den Kereraad, die hem
benoemde.

En dan krijgt wel in de tweede plaats de Kerke-
raad het hoofdbreken over de vraag: waar het
geld vandaan moet komen; maar ten slotte is de
Kerkedienst toch ook zijn zaak niet, maar de zaak
van heel de gemeente; en dus ook de schuld zijn
schuld niet, maar de schuld der gemeente.

Der gemeente; zeker. De Kerkedienst is haar zaak.
Laat men dit toch wel verstaan. Want het wordt
te weinig ingezien.

In veler oog is heel de Kerkedienst eigenlijk een
zaak van den Dominé.

Hij preekt en catechiseert. Voor zijn preeken
moet er een Kerkgebouw, voor zijn catechisaties
moet er een Kerkkerker, om sijnenwilt moet
er een koster wesen en een organist; moet er
eigenlijk alles zijn wat geld kost; en natuurlijk, dan
moet hij zelf ook nog een traktement hebben.

Omdat de man zelf bezwaarlijk zorgen kan, dat
dit alles er komt, is er nu een Kereraad, die hem
daarin helpt. Maar die Kereraad moet dan ook
maar maken, dat het er komt. Hoe meer de Dominé
in den smaak valt, hoe makkelijker dat natuurlijk
gaat. Hoe minder hij strekt, hoe moeilijker het
geld voor zijn zaak zal te krijgen zijn. Want de
centen zijn naar dat de waar is.

We zeggen niet, dat er onder ons zijn, die zoo
plat redeneeren. Daarvoor zou men zich onder de
Gereformeerden schamen. Maar er is wel bij velen
een practijk die bij zulk een redeneering hoort.

Het is geen geheim, dat er onder de leden der
Gereformeerde Kerken zijn, die voor hun verplichting
om den Kerkedienst — niet den Dominé of
de Dominé's — te helpen onderhouden, niets nie-
mendal voelen; die hun bijdrage beschouwen als
een gift. Het gaat daarbij hierom, dat het lichaam
van Christus in de wereld tot een zichtbare gestalte
kome, naar de ordinarissen des Woords; en dat die
zichtbare, naar het Woord gestitueerde Kerk nu
ook in de werld de roeping vervulle, welke God
de Heere heeft opgelegd.

Tot die roeping behoort, dat ze saamkome, ge-
duriglijk, inzonderheid op den dag des Heeren, om
God den Heere openlijk aan te roepen, te belijden
en te prijzen. Daar toe behoort ook, dat ze met het
Ouderlingen- en Diakonenambt, den dienst des Woords
en der Sacramenten oprichte, opdat het zaad onder-
wesen, zij zelve in het geloof opgebouwd, elk der
geloovigen tot zijn strijd voor het Koninkrijk Gods
in de wereld recht toegesent worde en er al meer
voor Christus gewonnen mogen worden.

Deze roeping is die d r gemeente en die van elk
laar lid.

Tot vervulling dezer Goddelijke roeping zijn
noodig: Dominé's, kerkgebouwen, kosters, sup-
postoen enz.

Dit alles kost geld, veel geld.

En voor een deel van het geld dat er noodig
is, is elk van de leden der gemeente van Godswege
aansprakelijk. De een voor een hooger, de ander
voor een lager bedrag; ieder naardat hij welvarn
verkreeg.

Alle tekort van den kerkedienst is daarom een te-
kort voor rekening van de gemeente. Alle schuld op
den kerkedienst is een schuld, die voor rekening van
de gemeente komt, en voor een deel waarvan aan-
sprakelijk is elk lid der kerk; dat het deel des
Heeren uit zijn welvaart niet of niet ten volle op
het alaar bracht.

Ein schuldverschier, die aanbalt bij den boekhouder
om betaling van zijne rekening, staat dus voor de
deur der gemeente.

En als ge goed toeziet, staat er nog een ander
daast hem. En die ander is de Hee e onze God,
die manen komt, om wat we Hem onthielden.

O, ziet, dat moeten we verstaan; dat we in de
zorge voor den kerkedienst met Hem, onzen God,
te doen hebben. Met Hem, wiens het goud en het
zilver is, niet alleen in de mijn, maar ook op onze
hand. Met Hem, die zijn kerk zich kocht tot duur-
der prijs dan in goud of zilver ooit voor den kerke-
dienst betaald kan worden: tot den prijs van het
heilige bloed Zijns lieven Zoons. Met Hem, die ons
belastende met de zorge voor den kerkedienst, on-
waardige sondars en zondaresden de eere gunt van
zijn medearbidders en medearbidders te zijn.

O, als we dit verstanden — we zouden geen lid,
geen waar, levend lid van de kerk des Heeren
moeten zijn, om niet met gewilligheid, met blijd-
schap ook om deel voor den kerkedienst te geven.
Herinneren we het ons dan gedurig, en bidden
we er dagelijks om, dat de Heere er ons recht van
doordringt.

Dit alles is meer gezegd.

Maar ook hier geldt, dat alleen de telkens
nervellende druppel den steen uitholt.

De veerkracht der liefde voor Christus' kerk
mag niet verflaauwen.

Officiële Berichten.

Korte Notulen van de Classieke
Vergadering te Utrecht 4 Maart
1903 gehouden.

Een schrijven van een lid der Geref. kerk te
Doorn wordt voorgelezen. Naar aanleiding daar-
van wordt besloten, dat aan den betrokken
persoon zal worden geantwoord, dat zijne bij-
zondere vraag in handen van kerkvisitatores is
gesteld, om in dezen van advies te dienen,
maar spreekt tevens in het algemeen uit, dat

het te betreuren is, dat als ambtsdragers zulke
leden worden gekozen, die niet het H. Avondmaal
des Heeren vieren.

Driebergen vraagt, of de ze collecte voor de
Theol. School verplichtend is. In antwoord
daarop wordt het besluit der Arnhemse Synode
dienaangaande voorgelezen, dat bepaalt, dat
voortaan per jaar 2 collecten voor de Theol.
school en 2 voor de Theol. faculteit van de
Vrije Universiteit zullen gehouden worden.

Aan de orde wordt gesteld de emeritaatsver-
klaring van Dr. A. G. Honig wegens Z.Erw's
benoeming tot professor aan de Theol. school
te Kampen. De Classe, de kerk van Zeist ge-
hoord, bewilligt in deze aanvraag als gewettigd,
met medewerking der Prov. Deputaten ad hoc.

Afgevaardiging voor de e.k. Prov. Synode
heeft plaats:

tot Primi-afgevaardigden worden gekozen:
de Dienaren: Ds. H. Buitenhuis en Ds. G. J.
Barger; en de Ouderlingen: A. Fukkink en R.
Barneveld, en tot Secundi: de Dienaren Ds. M.
van Minnen als 1sten en Ds. A. L. Ruijs tot
2den en de Ouderlingen Verdonk als 1sten en
A. van Beusekom tot 2den Secundus.

Na het afhandelen van het Agendum spreekt
Dr. Honig een afscheidwoord tot de Classe
Z.Erw. heeft na veel strijd gemeend niet anders
te mogen doen, dan zijne benoeming tot pro-
fessor in de theologie en filosofie aan de school
te Kampen aan te nemen, en buitigt voorts zijn
dank voor de toegegenheid en sympathie
steeds van de Bra. ondervonden en beveelt
zich in de voorbede van allen aan.

De Praeses beantwoordt dit afscheidwoord
en dankt Z.Erw. namens de Classe voor al den
arbeid door hem steeds met liefde aan de kerken
dezer Classe besteed, en wenscht Z.Erw. van
harte 's Heeren onmisbaren zegen in zijnen
nieuwen werkring toe.

Ds. Barger wijst nog op het gevoelijk verlies,
dat de Classe door dit vertrek lijdt en op de
banden, die op dit oogenblik zoo gevoeld wor-
den, en stelt voor een Deputatie te benoemen,
om bij de inaugureerde rede van Dr. Honig de
Classe te vertegenwoordigen. De beide oudste
Dienaren der Classe Ds. van Minnen en Ds.
Barger worden daarvoor aangewezen.

Dr. Verdonk, Ouderling van Zeist, herdenkt
in deze vergadering de vele pastorale en andere
gaven van den geliefden Leraar.